MRiRW/PSWPR 2023-2027/27(4)

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania i wypłaty pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Stefan Krajewski

/podpisano elektronicznie/

Warszawa, 5 sierpnia 2026 r.

Podstawa prawna

Wytyczne zostały wydane na podstawie art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (Dz. U. z 2024 r. poz. 1741, z 2025 r. poz. 321 oraz z 2026 r. poz. 305).

Obowiązywanie wytycznych

Wytyczne mają zastosowanie do naborów wniosków o przyznanie pomocy, dla których regulamin naboru tych wniosków został uzgodniony przez lokalną grupę działania (LGD) z zarządem województwa nie wcześniej niż w dniu następującym po dniu podania tych wytycznych do publicznej wiadomości na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Do umów o przyznaniu pomocy w sprawach objętych postępowaniami wszczętymi w terminach trwania naborów wniosków o przyznanie pomocy, do których mają zastosowanie Wytyczne szczegółowe w zakresie przyznawania i wypłaty pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 dla interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) – komponent Wdrażanie LSR z dnia 13 października 2025 r. i 18 grudnia 2025 r., w zakresie zakazu finansowania operacji z udziałem innych środków publicznych, o którym mowa w sekcji IV.3.1 ust. 4, oraz zobowiązań w okresie związania celem, o których mowa w rozdziale VI, stosuje się niniejsze wytyczne.

Wytyczne mają zastosowanie do prowadzonych przez LGD naborów wniosków o powierzenie grantów, dla których ogłoszenie o konkursie na wybór grantobiorców zostało zamieszczone na stronie internetowej LGD nie wcześniej niż w dniu następującym po dniu podania tych wytycznych do publicznej wiadomości na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Spis treści

I. Słownik pojęć 5

II. Wykaz skrótów 8

III. Informacje ogólne 11

IV. Przyznawanie pomocy 12

IV.1 Forma, wysokość oraz limity pomocy 13

IV.2. Warunki podmiotowe 15

IV.2.1. Dodatkowe warunki podmiotowe obowiązujące dla poszczególnych zakresów wsparcia 16

IV.2.2. Dodatkowe warunki podmiotowe obowiązujące dla poszczególnych rodzajów operacji 19

IV.3. Warunki przedmiotowe 19

IV.3.1. Warunki przedmiotowe obowiązujące we wszystkich zakresach pomocy 19

IV.3.2. Dodatkowe warunki przedmiotowe dla poszczególnych zakresów wsparcia 21

IV.3.3. Dodatkowe warunki przedmiotowe obowiązujące dla poszczególnych rodzajów operacji 28

IV.4. Kryteria wyboru operacji oraz zasady ich określania 31

V. Wypłata pomocy 33

V.1. Dodatkowe warunki wypłaty pomocy dla poszczególnych zakresów wsparcia 33

V.2. Dodatkowe warunki wypłaty pomocy dla szczególnych rodzajów operacji 36

VI. Zobowiązania w okresie związania celem 37

VII. Zwrot wypłaconej pomocy 40

Załącznik - Standardy Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych 43

I. Słownik pojęć

beneficjent – podmiot, któremu przyznano pomoc

działalność rolnicza – działalność rolnicza określona zgodnie z art. 4 ust. 2 rozporządzenia 2021/2115 w PS WPR

dziedzictwo kulturowe – obiekty zabytkowe lub kulturalne (związane z kulturą jako artystyczną i umysłową działalnością człowieka i jej wytworami) oraz dobra materialne i niematerialne kultury wraz ze związanymi z nim wartościami duchowymi, zjawiskami historycznymi lub obyczajowymi, uznanymi przez LGD za ważne dla społeczeństwa z danego obszaru oraz warte zachowania dla następnych pokoleń

dziedzictwo przyrodnicze – elementy przyrody wyliczone w art. 2 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody, uznane przez LGD za ważne dla społeczeństwa z danego obszaru oraz warte zachowania dla następnych pokoleń, w szczególności objęte jedną z form ochrony, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody

grantobiorca – podmiot, któremu LGD powierzyła grant

grant – środki finansowe powierzone grantobiorcy przez LGD na podstawie umowy na realizację zadań służących osiągnięciu celu projektu grantowego

gospodarstwo opiekuńcze – gospodarstwo rolne, w którym świadczone są dzienne usługi opiekuńcze i bytowe oraz integracji społecznej na rzecz osób (lub rodzin) w celu poprawienia ich funkcjonowania w oparciu o zasoby tego gospodarstwa

inwestycja – nabycie składników majątkowych, w tym praw majątkowych (np. licencji, znaków towarowych, patentów), nadających się do gospodarczego wykorzystania, o przewidywanym okresie ekonomicznej użyteczności dłuższym niż rok, przeznaczone na potrzeby jednostki; nakład poniesiony na tworzenie, utrzymanie lub zwiększenie kapitału (np. maszyn i urządzeń, obiektów zabytkowych lub przyrodniczych) oraz budowa lub przebudowa, o których mowa w art. 3 pkt 6 lub 7a, elementów infrastruktury oraz małej architektury w rozumieniu art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

inwestycja produkcyjna – operacja realizowana w celu uzyskania zysku

inwestycja nieprodukcyjna – operacja, której efektem nie jest zysk

koncepcje inteligentnych wsi (koncepcje Smart Villages) – oddolne koncepcje rozwoju obszarów wiejskich w skali mikro mające na celu wypracowanie lub wdrożenie efektywnych i niestandardowych rozwiązań miejscowych problemów dzięki innowacyjnemu podejściu

krótki łańcuch dostaw żywności – partnerstwo rolników w zakresie sprzedaży wyprodukowanych we własnym gospodarstwie produktów rolnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi lub żywności zawierającej takie produkty, bezpośrednio konsumentom finalnym lub zakładom prowadzącym handel detaliczny bezpośrednio zaopatrującym konsumentów finalnych

ludzie młodzi – osoby, które w dniu złożenia WOPP nie ukończyły 25. roku życia

magazyn energii – magazyn energii, o którym mowa w art. 3 pkt 10ka ustawy Prawo energetyczne, w tym magazyn energii elektrycznej

małe gospodarstwo rolne – gospodarstwo, którego powierzchnia gruntów rolnych jest mniejsza od średniej wielkości powierzchni gruntów rolnych w kraju w 2023 r. wyrażonej w ha fizycznych, a w przypadku województw gdzie średnia powierzchnia gruntów rolnych w gospodarstwie rolnym jest wyższa za małe gospodarstwo przyjmuje się, gospodarstwo o powierzchni gruntów rolnych mniejszej niż średnia w tym województwie; określoną na podstawie informacji ogłaszanej przez Prezesa ARiMR na podstawie przepisów o PS WPR za rok 2023. Tym samym w województwie: dolnośląskim za małe gospodarstwo przyjmuje się gospodarstwo, którego powierzchnia jest mniejsza niż: 18,16 ha, w kujawsko-pomorskim – 17,29 ha, w lubuskim – 23,18 ha, opolskim – 19,86 ha, w podlaskim – 12,82 ha, w pomorskim – 20,35 ha, w warmińsko-mazurskim – 23,88 ha, w wielkopolskim – 14,51 ha, w zachodniopomorskim – 32,99 ha, natomiast w pozostałych województwach – za małe gospodarstwo rolne przyjmuje się gospodarstwo, którego powierzchnia jest mniejsza niż 11,42 ha

mikroprzedsiębiorstwo i małe przedsiębiorstwo – przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 1 załącznika I do rozporządzenia GBER spełniające kryteria ustanowione w tym załączniku odpowiednio dla mikroprzedsiębiorstwa i małego przedsiębiorstwa

odnawialne źródła energii – odnawialne źródła energii, o których mowa w art. 2 pkt 22 ustawy o OZE

okres związania celem – okres po wypłacie pomocy, w trakcie którego beneficjent powinien utrzymać spełnianie warunków przyznania i wypłaty pomocy oraz realizować lub zrealizować określone zobowiązania w ramach danej interwencji PS WPR

operacja inwestycyjna – operacja, która obejmuje inwestycję

operacja nieinwestycyjna – operacja, która nie obejmuje inwestycji

operacja realizowana w partnerstwie – operacja realizowana przez co najmniej dwa podmioty z obszaru objętego daną LSR

operacje własne LGD – operacje, o których mowa w art. 17 ust. 3 pkt 2 ustawy o RLKS

organizacja pozarządowa – organizacja, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

osoby w niekorzystnej sytuacji – osoby z niepełnosprawnościami oraz ich opiekunowie, kobiety, migranci, rolnicy z małych gospodarstw lub osoby poszukujące zatrudnienia np. mieszkańcy osiedli po-PGR

pozarolnicze funkcje gospodarstw rolnych – działalność prowadzona w małym gospodarstwie obok działalności rolniczej, wykorzystująca zasoby tego gospodarstwa

produkt rolny – produkt wymieniony w załączniku I do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, niebędący produktem rybołówstwa

program agroterapii – dokument opracowywany przez wnioskodawcę dla danego gospodarstwa rolnego, który określa ogólny profil i kierunek działań gospodarstwa opiekuńczego, w szczególności sposób powiązania w jego ramach działalności rolniczej i opiekuńczej

projekt grantowy – operacja, w ramach której LGD jako beneficjent powierza grantobiorcy grant oraz realizację zadania objętego tym grantem

projekt partnerski – co najmniej dwie operacje niezbędne do osiągnięcia wspólnego celu realizowane przez co najmniej 2 podmioty, z co najmniej dwóch obszarów objętych odmiennymi LSR

przygotowanie do sprzedaży – czynności niezbędne do przygotowania produktów zwierzęcych lub roślinnych do sprzedaży, np. czyszczenie, mycie, sortowanie, pakowanie produktów rolnych w gospodarstwie

regulamin naboru – regulamin naboru wniosków o przyznanie pomocy

rolnik – rolnik w rozumieniu art. 3 pkt 1 rozporządzenia 2021/2115, którego gospodarstwo jest położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

seniorzy – osoby, które w dniu złożenia WOPP ukończyły 60. rok życia

system kategoryzacji Wiejskiej Bazy Noclegowej – ogólnopolski dobrowolny system podnoszenia jakości usług hotelarskich świadczonych w innych obiektach hotelarskich, wyróżniający podmioty regularnie prowadzące działalność turystyczną na obszarach wiejskich zgodnie z obowiązującymi przepisami

umowa intencyjna – umowa zawarta pomiędzy co najmniej 2 podmiotami deklarującymi współpracę w zakresie przygotowania projektu partnerskiego, a w przyszłości zawarcie umowy partnerstwa

umowa partnerstwa – dokument potwierdzający wolę współpracy co najmniej 2 podmiotów w celu realizacji operacji w partnerstwie lub projektu partnerskiego

umowa ramowa – umowa o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, o której mowa w ustawie RLKS

usługi opiekuńcze – usługi opiekuńcze w rozumieniu ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

wypłata pomocy – płatność lub suma płatności z tytułu zrealizowania całej operacji, nie obejmuje zaliczki oraz wyprzedzającego finansowania

II. Wykaz skrótów

ARiMR – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa

CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej

CDR O/Kraków – Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

EFRROW – Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich

JSFP – jednostka sektora finansów publicznych

KŁŻ – krótki łańcuch dostaw żywności

koncepcje SV – koncepcje inteligentnych wsi

LGD – lokalna grupa działania

LSR – strategia rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność, o której mowa w ustawie RLKS

OZE – odnawialne źródła energii

PFTW "GG" – Polska Federacja Turystyki Wiejskiej "Gospodarstwa Gościnne"

PS WPR – Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

rozporządzenie 2021/2115 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiające przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylające rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013

rozporządzenie 2021/1060 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

rozporządzenie GBER – rozporządzenie Komisji (UE) 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu

rozwój DG – rozwijanie pozarolniczej działalności gospodarczej

rozwój GA – rozwijanie gospodarstw agroturystycznych

rozwój GO – rozwijanie gospodarstw opiekuńczych

rozwój KŁŻ – rozwijanie KŁŻ

rozwój ZE – rozwijanie zagród edukacyjnych

standardy OSZE – standardy Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych (załącznik do niniejszych wytycznych)

start DG – podejmowanie pozarolniczej działalności gospodarczej

start GA – tworzenie gospodarstw agroturystycznych

start GO – tworzenie gospodarstw opiekuńczych

start KŁŻ – tworzenie KŁŻ

start ZE – tworzenie zagród edukacyjnych

SW – samorząd województwa (reprezentowany przez zarząd województwa)

ustawa o drogach publicznych – ustawa z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych

ustawa o działalności leczniczej – ustawa z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej

ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie

ustawa o ochronie przyrody – ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody

ustawa o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 – ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3

ustawa o OZE – ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii

ustawa o pomocy społecznej – ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej

ustawa o usługach hotelarskich – ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach hotelarskich oraz usługach pilotów wycieczek i przewodników turystycznych

ustawa o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich – ustawa z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich

ustawa Prawo budowlane – ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane

ustawa Prawo energetyczne – ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne

ustawa Prawo o ruchu drogowym – ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. Prawo o ruchu drogowym

ustawa Prawo oświatowe – ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe

ustawa Prawo przedsiębiorców – ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców

ustawa RLKS – ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności

WBN – system kategoryzacji Wiejskiej Bazy Noclegowej

WOP – wniosek o płatność

WOPP – wniosek o przyznanie pomocy

wytyczne podstawowe – wytyczne podstawowe w zakresie pomocy finansowej w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027

I.13.1 LEADER-Wdrażanie LSR – interwencja I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność PS WPR w ramach komponentu Wdrażanie LSR

III. Informacje ogólne

1. Niniejsze wytyczne uzupełniają wytyczne podstawowe w odniesieniu do operacji realizowanych w ramach interwencji I.13.1 LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS), komponentu Wdrażanie LSR, tj. w zakresie wsparcia, o którym mowa w art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia 2021/1060, w ramach PS WPR.
2. Niniejsze wytyczne określają:
   1) warunki przyznawania pomocy;
   2) rodzaje kryteriów wyboru operacji oraz zasady ich określania;
   3) warunki realizacji operacji;
   4) formę w jakiej przyznaje się pomoc, wysokość pomocy udzielanej beneficjentowi oraz poziom pomocy dla poszczególnych operacji;
   5) warunki wypłaty pomocy;
   6) zobowiązania beneficjenta.
3. Niniejsze wytyczne są skierowane do ARiMR, SW jako podmiotu właściwego w sprawie o przyznanie pomocy oraz LGD jako podmiotu właściwego do ogłaszania naborów, w tym publikacji ogłoszeń o naborach wniosków oraz o konkursach na wybór grantobiorców, opracowania regulaminu naboru wniosków oraz wyboru operacji w celu:
   1) opracowania treści ogłoszenia o naborze WOPP oraz regulaminu naboru;
   2) opracowania procedur wyboru operacji, określenia kryteriów wyboru operacji oraz ustalania minimalnej lub maksymalnej kwoty pomocy;

3) przygotowania do realizacji zadań związanych z przyznawaniem, wypłatą i zwrotem pomocy.

4. Pomoc przyznaje się na następujące rodzaje operacji:
   1) operacje własne LGD oraz operacje realizowane przez podmioty inne niż LGD, w tym operacje realizowane w partnerstwie i operacje w ramach projektów partnerskich;
   2) projekty grantowe.
5. Pomoc przyznaje się w następujących zakresach wsparcia:
   1) rozwój przedsiębiorczości, poprzez:
      a) start DG,
      b) rozwój DG;
   2) rozwój pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych poprzez:
      a) start GA,
      b) start ZE,
      c) start GO,
      d) rozwój GA,
      e) rozwój ZE,
      f) rozwój GO;
   3) rozwój współpracy poprzez:
      a) start KŁŻ,
      b) rozwój KŁŻ;
   4) przygotowanie koncepcji SV;
   5) poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej;
   6) kształtowanie świadomości obywatelskiej;
   7) włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji;
   8) ochrona dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego polskiej wsi;
   9) przygotowanie projektów partnerskich.

IV. Przyznawanie pomocy

1. W jednym naborze wniosków dany wnioskodawca może złożyć tylko jeden WOPP, z wyjątkiem naboru wniosków na projekty grantowe.

2. Nabory wniosków będą ogłaszane odrębnie dla poszczególnych zakresów wsparcia, odrębnie dla każdego przedsięwzięcia.
3. Nabory wniosków na projekty grantowe ogłaszane będą odrębnie dla każdego przedsięwzięcia.
4. Ocena WOPP na projekty grantowe jest przeprowadzana według podstawowej kolejności określonej w wytycznych podstawowych w rozdziale VII.4.1 ust. 5, przy czym nie stosuje się w jej ramach kryteriów wyboru oraz nie wstrzymuje się oceny WOPP do dnia zakończenia naboru, natomiast w przypadkach pozostałych ocena WOPP jest przeprowadzana według kolejności określonej w rozdziale VII.4.1 ust. 9 wytycznych podstawowych.

IV.1 Forma, wysokość oraz limity pomocy

1. Pomoc przyznaje się w formie:
   1) płatności ryczałtowej – w zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ oraz przygotowanie projektów partnerskich;
   2) kosztów jednostkowych – w zakresie przygotowania koncepcji SV;
   3) zwrotu części kosztów kwalifikowalnych – w pozostałych zakresach.
2. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie wyższej niż kwota maksymalna określona przez LGD w regulaminie naboru, przy czym nie wyższej niż:
   1) 50 tys. zł – w zakresie przygotowanie projektów partnerskich krajowych;
   2) 150 tys. zł – w zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO oraz w zakresie przygotowanie projektów partnerskich międzynarodowych;
   3) 350 tys. zł – w zakresie start KŁŻ;
   4) 500 tys. zł – w pozostałych przypadkach.
3. Kwota pomocy w formie płatności ryczałtowej ustalana jest na podstawie projektu budżetu operacji.
4. Pomoc na operację przyznaje się w wysokości nie niższej niż kwota minimalna określona przez:
   1) LGD w regulaminie naboru, przy czym nie niższej niż:
      a) 20 tys. zł – w zakresie przygotowanie projektów partnerskich,
      b) 50 tys. zł – w pozostałych przypadkach;
   2) SW w regulaminie naboru w przypadku projektu grantowego:
      a) 20 tys. zł – w zakresie przygotowanie koncepcji SV,
      b) 50 tys. zł – w pozostałych przypadkach.

5. W przypadku projektu grantowego pomoc przyznaje się w wysokości wynikającej:
   1) z wielokrotności kosztu jednostkowego przygotowania jednej koncepcji SV równego 4 tys. zł, w przypadku przygotowania koncepcji SV;
   2) z kalkulacji kosztów zadań objętych projektem grantowym, których wykonanie LGD planuje powierzyć grantobiorcom wyłonionym w konkursie na wybór grantobiorców.
6. Pomoc przyznaje się w kwocie zaokrąglonej w dół do pełnych groszy, zgodnej z poziomem dofinansowania, określonym przez LGD w regulaminie naboru, nieprzekraczającym poziomu dofinansowania wynoszącego:
   1) do 65% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji obejmujących inwestycje produkcyjne innych niż realizowane w zakresach: start GA, start ZE, start GO, rozwój GA, rozwój ZE oraz rozwój GO;
   2) do 75% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji realizowanych przez JSFP;
   3) do 85% kosztów kwalifikowalnych – w zakresach: start GA, start ZE, start GO, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO oraz rozwój KŁŻ, w przypadku operacji polegających na rozszerzeniu kręgu odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ;
   4) do 100% kosztów kwalifikowalnych – w przypadku operacji:
      a) nieinwestycyjnych:
         - realizowanych przez beneficjentów innych niż JSFP,
         - innych niż operacje w zakresie rozwój KŁŻ polegających na rozszerzeniu kręgu odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ,
      b) inwestycyjnych obejmujących inwestycje nieprodukcyjne, realizowane przez beneficjentów innych niż JSFP.
7. Suma pomocy dla jednego beneficjenta oraz wypłaconych mu grantów nie może przekroczyć 500 tys. zł w okresie realizacji PS WPR. Limitu nie stosuje się do JSFP i LGD.
8. Suma pomocy na operacje realizowane przez JSFP, inne niż operacje realizujące koncepcje SV, nie może przekroczyć 40% środków LSR w ramach:
   1) PS WPR w przypadku LSR współfinansowanej jedynie w ramach PS WPR;
   2) wszystkich programów realizujących RLKS w przypadku LSR wielofunduszowej.

9. W przypadku operacji realizowanych przez JSFP pomoc finansowana jest:
   1) z EFRROW w części obliczonej jako zaokrąglony w dół do pełnych groszy iloczyn kwoty pomocy i ilorazu liczb 0,55 oraz 0,75;
   2) ze środków budżetu państwa w pozostałej części tj. różnicy pomiędzy kwotą pomocy a kwotą obliczoną zgodnie z pkt 1.
10. W przypadku operacji realizowanych przez JSFP kwotę kwalifikowalnych wydatków publicznych, w rozumieniu art. 91 rozporządzenia 2021/2115, ustala się jako iloraz kwoty pomocy oraz liczby 0,75.
11. Suma pomocy na operacje własne LGD oraz przygotowanie i realizację międzynarodowych projektów partnerskich, gdy beneficjentem jest LGD nie może przekroczyć 20% środków komponentu Wdrażanie LSR w ramach PS WPR.
12. Suma pomocy na przygotowanie projektów partnerskich nie może przekroczyć 1% środków komponentu Wdrażanie LSR w ramach PS WPR.

IV.2. Warunki podmiotowe

1. Pomoc przyznaje się, jeżeli wnioskodawca co najmniej od roku poprzedzającego dzień złożenia WOPP, ma na obszarze wiejskim objętym LSR:
   1) miejsce zameldowania – w przypadku wnioskodawcy będącego osobą fizyczną, która:
      a) nie wykonuje działalności gospodarczej, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców,
      b) ubiega się o pomoc w zakresach innych niż start GA, start ZE, start GO, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO;
   2) miejsce wykonywania działalności gospodarczej oznaczone adresem wpisanym do CEIDG – w przypadku osoby fizycznej wykonującej działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, a w przypadku braku takiego wpisu, jeżeli miejsce zameldowania takiej osoby znajduje się na obszarze wiejskim objętym LSR – w przypadku, gdy taka osoba ubiega się o pomoc w zakresie rozwój DG;
   3) małe gospodarstwo rolne, w którym jest prowadzona działalność rolnicza – w przypadku wnioskodawcy będącego osobą fizyczną, która ubiega się o pomoc w zakresach start GA, start ZE, start GO, a w przypadku wnioskodawcy będącego małżonkiem lub domownikiem rolnika – gdy ten rolnik spełnia powyższy warunek;

4) miejsce wykonywania działalności w ramach pozarolniczych funkcji gospodarstw rolnych – w przypadku wnioskodawcy będącego osobą fizyczną, który ubiega się o pomoc w zakresach rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO;
5) siedzibę lub oddział – w przypadku wnioskodawcy będącego osobą prawną lub jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną.

2. Spełnienie warunku dotyczącego miejsca zameldowania, o którym mowa w ust. 1 pkt 1 i 2, potwierdzane jest wydanym przez organ gminy, nie wcześniej niż 3 miesiące przed dniem złożenia WOPP, zaświadczeniem z właściwej ewidencji ludności o miejscu zameldowania na pobyt stały lub czasowy lub zaświadczeniem z rejestru PESEL o miejscu zameldowania na pobyt stały lub czasowy.
3. Warunek określony w ust. 1 nie ma zastosowania do:
   1) LGD;
   2) gminy, której obszar jest obszarem wiejskim objętym LSR;
   3) powiatu, jeżeli przynajmniej jedna z gmin której obszar jest obszarem wiejskim objętym LSR objęta jest obszarem tego powiatu;
   4) gminnych lub powiatowych jednostek organizacyjnych.
4. W przypadku gdy wnioskodawca wykonuje działalność gospodarczą, pomoc przyznaje się:
   1) zgodnie z art. 19a albo art. 19b rozporządzenia GBER;
   2) jeżeli podmiot ten prowadzi mikroprzedsiębiorstwo albo małe przedsiębiorstwo;
   3) jeżeli warunki przyznania pomocy są spełnione przez wszystkich wspólników spółki, w przypadku, gdy operacja będzie realizowana w ramach wykonywania działalności gospodarczej w formie spółki cywilnej.
5. Pomoc przyznaje się osobom fizycznym, jeżeli są obywatelami państwa członkowskiego Unii Europejskiej.
6. Pomocy nie przyznaje się województwom.
7. Pomoc może być przyznana następcy prawnemu beneficjenta lub nabywcy gospodarstwa/przedsiębiorstwa lub jego części na zasadach określonych w wytycznych podstawowych.

IV.2.1. Dodatkowe warunki podmiotowe obowiązujące dla poszczególnych zakresów wsparcia

1. W zakresie start DG pomoc przyznaje się, jeżeli:

1) wnioskodawca jest osobą fizyczną;
2) wnioskodawca w okresie roku poprzedzającego dzień złożenia WOPP nie wykonywał i nie wykonuje działalności gospodarczej, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców;
3) wnioskodawcy nie została dotychczas przyznana pomoc w ramach PROW 2014-2020 na operację w ramach poddziałania 6.2 lub 6.4 lub 4.2 lub 19.2 w zakresie podejmowania działalności gospodarczej;
4) wnioskodawcy nie została dotychczas przyznana pomoc w ramach PS WPR na operację w zakresie start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO lub rozwój KŁŻ.

2. W zakresie rozwój DG pomoc przyznaje się, jeżeli:
1) w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia WOPP wnioskodawca wykonywał łącznie co najmniej przez 365 dni działalność gospodarczą, do której stosuje się ustawę Prawo przedsiębiorców, oraz nadal wykonuje tę działalność;
2) wnioskodawcy nie została dotychczas przyznana pomoc na operację w tym zakresie w ramach PS WPR;
3) na dzień złożenia WOPP upłynęły co najmniej 2 lata od dnia wypłaty:
a) pomocy wnioskodawcy na operację w zakresie start DG w ramach PS WPR,
b) płatności ostatecznej na podejmowanie lub prowadzenie lub rozwijanie działalności gospodarczej w ramach poddziałań 4.2, 6.2, 6.4 lub 19.2 objętych PROW 2014-2020.

3. W zakresach start GA, start ZE oraz start GO pomoc przyznaje się, jeżeli:
1) wnioskodawca jest rolnikiem albo małżonkiem rolnika albo domownikiem z małego gospodarstwa rolnego;
2) wnioskodawca nie prowadzi ani nie prowadził działalności odpowiednio w zakresie: gospodarstw agroturystycznych, zagród edukacyjnych i gospodarstw opiekuńczych ani też tożsamej przedmiotowo działalności gospodarczej do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, prowadzonej odpowiednio w zakresie usług związanych z pobytem turystów, usług edukacyjno-przyrodniczych i usług opiekuńczych;
3) wnioskodawcy nie została dotychczas przyznana pomoc na działalność odpowiednio w zakresach: start GA, start GO, start ZE, rozwój GA, rozwój GO lub rozwój ZE w ramach PS WPR.

4. W zakresach rozwój GA, rozwój ZE oraz rozwój GO pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) wnioskodawca jest rolnikiem albo małżonkiem rolnika albo domownikiem z małego gospodarstwa rolnego;
   2) wnioskodawcy nie została dotychczas przyznana pomoc odpowiednio na rozwój GA, rozwój ZE albo rozwój GO w ramach PS WPR;
   3) na dzień złożenia WOPP upłynęły co najmniej 2 lata od dnia wypłaty pomocy na operację odpowiednio na start GA, start ZE albo start GO w ramach PS WPR.
5. W zakresach start GA, start ZE, start GO oraz w zakresach rozwój GA, rozwój ZE i rozwój GO pomoc przyznaje się wyłącznie osobie fizycznej.
6. W zakresie rozwój GA pomoc przyznaje się, jeżeli wnioskodawca będący:
   1) rolnikiem wykaże, że w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia WOPP wykonywał łącznie co najmniej przez 365 dni działalność, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo przedsiębiorców, potwierdzoną wpisem do gminnej ewidencji innych obiektów hotelarskich zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o usługach hotelarskich;
   2) małżonkiem lub domownikiem rolnika wykaże, że w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia WOPP wykonywał tę działalność łącznie co najmniej przez 365 dni, potwierdzoną wpisem do CEIDG.
7. W zakresach rozwój ZE albo rozwój GO pomoc przyznaje się, jeżeli wnioskodawca w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia WOPP wykonywał tę działalność łącznie co najmniej przez 365 dni, przez co rozumie się:
   1) w przypadku zakresu rozwój ZE – bycie członkiem Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków;
   2) w przypadku zakresu rozwój GO – prowadzenie działalności gospodarczej obejmującej prowadzenie gospodarstwa opiekuńczego, potwierdzone wpisem do CEIDG.
8. W zakresie start KŁŻ pomoc przyznaje się rolnikom tworzącym partnerstwo, jeżeli:
   1) w skład partnerstwa wchodzi co najmniej 5 rolników i każdy z nich spełnia wymagania określone w przepisach w sprawie prowadzenia działalności:
      a) w ramach dostaw bezpośrednich lub przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do sprzedaży bezpośredniej, lub w ramach rolniczego handlu detalicznego lub

b) w ramach działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej, lub wykonuje działalność gospodarczą, do której stosuje się ustawę Prawo przedsiębiorców, w zakresie co najmniej jednego z rodzajów działalności określonych w dziale 10 i 11 Polskiej Klasyfikacji Działalności;

2) nie została dotychczas przyznana żadnemu z rolników wchodzących w skład partnerstwa pomoc na start KŁŻ albo rozwój KŁŻ w ramach PS WPR, albo na tworzenie KŁŻ w ramach działania 16 PROW 2014-2020;

3) w przypadku ubiegania się o pomoc na rozszerzenie kręgu odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ – nie została przyznana pomoc w ramach interwencji I.13.4

9. W zakresie rozwój KŁŻ pomoc przyznaje się, jeżeli:

1) KŁŻ w okresie 3 lat poprzedzających dzień złożenia WOPP funkcjonował łącznie co najmniej 365 dni;

2) żadnemu z rolników wchodzących w skład KŁŻ nie została dotychczas przyznana pomoc na rozwój KŁŻ w ramach PS WPR;

3) na dzień złożenia WOPP upłynęły co najmniej 2 lata od dnia wypłaty pomocy na operację na start KŁŻ w ramach PS WPR;

4) w przypadku ubiegania się o pomoc na rozszerzenie kręgu odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ – nie została przyznana pomoc w ramach interwencji I.13.4.

10. W zakresie poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej pomoc przyznaje się JSFP albo organizacji pozarządowej. Pomoc organizacji pozarządowej przyznaje się, jeśli operacja dotyczy wyłącznie realizacji zadań statutowych tej organizacji.

11. W zakresie włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji pomoc na operację inwestycyjną przyznaje się podmiotom świadczącym usługi na rzecz grup osób wymagających włączenia wyłącznie w ramach swoich zadań statutowych albo ustawowych, w szczególności organizacjom pozarządowym lub instytucjom kultury.

12. W zakresie przygotowanie projektów partnerskich pomoc przyznaje się:

1) tylko raz w okresie realizacji PS WPR;

2) jeżeli żadnemu z partnerów wymienionych w umowie intencyjnej nie została dotychczas przyznana pomoc w tym zakresie.

IV.2.2. Dodatkowe warunki podmiotowe obowiązujące dla poszczególnych rodzajów operacji

1. Na operację własną LGD albo projekt grantowy pomoc przyznaje się LGD.
2. Pomocy na operacje realizowane w partnerstwie oraz operacje w ramach projektów partnerskich, z wyłączeniem przygotowania lub realizacji międzynarodowych projektów partnerskich, nie przyznaje się LGD.
3. Pomoc na operację realizowaną w partnerstwie przyznaje się, jeżeli operacja jest realizowana wyłącznie przez podmioty, którym przysługuje ten sam poziom dofinansowania, określony w podrozdziale IV.1 ust. 6.
4. Pomocy na operację realizowaną w partnerstwie nie przyznaje się, gdy w skład partnerstwa wchodzi partner, który otrzymał pomoc albo ubiega się o przyznanie pomocy na tę samą operację.

IV.3. Warunki przedmiotowe

IV.3.1. Warunki przedmiotowe obowiązujące we wszystkich zakresach pomocy

1. Pomoc przyznaje się na operację:
   1) jeżeli LSR przewiduje udzielenie pomocy na operację w tym zakresie lub na dany szczególny rodzaj operacji;
   2) która została wybrana do finansowania ze środków danej LSR, a tym samym uzyskała pozytywny wynik wyboru operacji, przy czym warunek ten nie ma zastosowania do przyznawania pomocy na projekt grantowy;
   3) która zakłada miejsce świadczenia usług lub realizację inwestycji na obszarze wiejskim objętym LSR;
   4) której realizacja nastąpi w:
      a) jednym etapie:
         - w zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, przygotowanie koncepcji SV albo przygotowanie projektów partnerskich,
         - w przypadku projektu grantowego,

      b) maksymalnie 2 etapach w pozostałych przypadkach,

      c) terminie do 2 lat od dnia zawarcia umowy o przyznaniu pomocy, lecz nie później niż do dnia:
         - 30 czerwca 2027 r. w zakresie przygotowanie projektu partnerskiego lub przygotowanie koncepcji SV,

- 30 czerwca 2029 r. w pozostałych przypadkach.

2. W przypadku operacji inwestycyjnej trwale związanej z nieruchomością, pomoc przyznaje się, jeżeli jest realizowana na:
   1) obszarze objętym LSR;
   2) nieruchomości będącej własnością wnioskodawcy lub do której wnioskodawca posiada tytuł prawny do dysponowania na cele określone we wniosku o przyznanie pomocy przez okres ubiegania się o przyznanie pomocy na operację, okres realizacji operacji oraz okres związania celem.
3. W przypadku operacji, która obejmuje koszty zakupu i instalacji OZE oraz magazynowania tej energii w magazynie energii, pomoc przyznaje się, jeżeli suma planowanych do poniesienia kosztów dotyczących OZE oraz magazynowania energii w magazynie energii nie przekracza połowy wszystkich kosztów kwalifikowalnych.
4. Koszty kwalifikowalne operacji nie mogą być finansowane z udziałem innych środków publicznych, z wyłączeniem operacji realizowanej przez JSFP i organizacje pozarządowe, których działalność finansowana jest ze środków publicznych.
5. Pomocy nie przyznaje się na operacje:
   1) obejmujące budowę lub modernizację targowisk, sieci wodno-kanalizacyjnych, przydomowych oczyszczalni ścieków oraz dróg w rozumieniu art. 4 ustawy o drogach publicznych, z wyjątkiem dróg dla rowerów, dróg dla pieszych i rowerów oraz chodników, w rozumieniu przepisów art. 2 ustawy Prawo o ruchu drogowym, oraz urządzeń i obiektów małej architektury w rozumieniu ustawy Prawo budowlane, przeznaczonych dla dróg dla rowerów, dróg dla pieszych i rowerów oraz chodników;
   2) dotyczące:
      a) świadczenia usług rolniczych,
      b) realizowanych w zakresach, o których mowa w rozdziale III ust. 5 pkt 5-7, inwestycji w budynki lub budowle:
         - w których są udzielane świadczenia zdrowotne w rozumieniu przepisów ustawy o działalności leczniczej lub jest sprawowana opieka nad dziećmi w wieku do lat 3 w rozumieniu przepisów ustawy o opiece nad dziećmi do lat 3,
         - zajmowane lub wykorzystywane przez placówki wsparcia dziennego w rozumieniu art. 24 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny

i systemie pieczy zastępczej, domy pomocy społecznej oraz ośrodki wsparcia w rozumieniu przepisów ustawy o pomocy społecznej, młodzieżowe ośrodki wychowawcze w rozumieniu przepisów ustawy o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich, przedszkola, szkoły, ich oddziały oraz placówki w rozumieniu przepisów ustawy Prawo oświatowe.

6. W przypadku wnioskodawców innych niż osoby fizyczne niewykonujące działalności gospodarczej, pomoc przyznaje się na operacje zgodne z przedmiotem działalności wnioskodawcy. Warunek ten nie dotyczy zakresu rozwój DG, start GA, start ZE, start GO, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO oraz przygotowanie koncepcji SV.

IV.3.2. Dodatkowe warunki przedmiotowe dla poszczególnych zakresów wsparcia

1. W zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO oraz rozwój KŁŻ pomoc przyznaje się, jeżeli operacja:
   1) dotyczy działalności spójnej z przedsięwzięciem określonym w LSR, w ramach którego odbywa się dany nabór;
   2) jest uzasadniona ekonomicznie, co potwierdza przedłożony uproszczony biznesplan, który:
      a) jest racjonalny i uzasadniony zakresem operacji,
      b) zawiera co najmniej:
         - wskazanie celu, w tym zakładanego ilościowego lub wartościowego poziomu sprzedaży produktów lub usług,
         - planowany zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celu, w tym wskazanie zakresu rzeczowego i nakładów finansowych,
         - informacje dotyczące zasobów posiadanych przez wnioskodawcę niezbędnych ze względu na przedmiot operacji, którą zamierza realizować, w tym opis wyjściowej sytuacji ekonomicznej wnioskodawcy oraz kwalifikacji lub doświadczenia,
         - informacje dotyczące sposobu prowadzenia działalności, w szczególności informacje o sposobie:
            - – wdrożenia WBN w zakresach start GA i rozwój GA,

– – realizacji w zagrodzie edukacyjnej celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE, w zakresach start ZE i rozwój ZE,

– informacje o przyjętym w gospodarstwie opiekuńczym programie agroterapii w zakresach start GO i rozwój GO.

2. W zakresie start DG pomoc przyznaje się, jeżeli operacja zakłada:
   1) podjęcie we własnym imieniu działalności gospodarczej do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców;
   2) zgłoszenie wnioskodawcy ubiegającego się o przyznanie pomocy do ubezpieczenia emerytalnego, rentowego i wypadkowego na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania tej działalności, jeżeli osoba ta nie jest objęta tym ubezpieczeniem lub społecznym ubezpieczeniem rolników;
   3) osiągnięcie co najmniej 30% docelowego zakładanego w biznesplanie ilościowego lub wartościowego poziomu sprzedaży produktów lub usług do dnia, w którym upłynie pełny rok obrachunkowy od dnia wypłaty pomocy.
3. W zakresach start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ rozpoczęcie realizacji uproszczonego biznesplanu, w tym zestawienia rzeczowo – finansowego, możliwe jest nie wcześniej niż w dniu zawarcia umowy o przyznaniu pomocy.
4. W zakresie rozwój DG pomoc przyznaje się, jeżeli operacja:
   1) dotyczy rozwijanej działalności gospodarczej do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców;
   2) zakłada osiągnięcie co najmniej 30% docelowego zakładanego w biznesplanie ilościowego lub wartościowego poziomu sprzedaży produktów lub usług do dnia, w którym upłynie pełny rok obrachunkowy od dnia wypłaty pomocy.
5. W zakresie start GA pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do świadczenia usług polegających na wynajmowaniu pokoi, sprzedaży posiłków domowych i świadczeniu innych usług związanych z pobytem turystów, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo przedsiębiorców oraz art. 35 ust. 3 ustawy o usługach hotelarskich;
   2) operacja nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;
   3) została przedłożona koncepcja wdrożenia systemu kategoryzacji WBN;

4) wnioskodawca zakłada przystąpienie do lokalnej, regionalnej lub ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia WOP.

6. W zakresie start ZE pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do świadczenia usług edukacyjnych zgodnie ze standardami OSZE;
   2) operacja zakłada realizację przynajmniej dwóch celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE;
   3) operacja nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;
   4) operacja uzyskała opinię lub rekomendację właściwego terytorialnie przedstawiciela ODR – wojewódzkiego koordynatora OSZE pod kątem spójności ze standardami OSZE;
   5) wnioskodawca przewiduje przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia WOP.
7. W zakresie start GO pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do świadczenia obligatoryjnych usług opiekuńczych w oparciu o zasoby tradycyjnego gospodarstwa rolnego dla maksymalnie 8 uczestników/podopiecznych przez przeciętnie 22 dni w miesiącu średniorocznie oraz zapewnienie co najmniej następujących oddzielnych pomieszczeń:
      a) do wspólnego spędzania czasu – ze stołem mieszczącym wszystkich uczestników,
      b) wyposażonego w co najmniej jedno łóżko,
      c) do czynności higienicznych wyposażonego w kabinę natryskową, umywalkę, miskę ustępową oraz pralkę (miska ustępowa i kabina natryskowa nie muszą znajdować się w tym samym pomieszczeniu; pomieszczenie, w którym znajduje się miska ustępowa, musi być wyposażone w umywalkę),
      d) kuchennego z wyposażeniem niezbędnym do serwowania napojów i posiłków, w takim zakresie, w jakim będzie przewidywał to program agroterapii danej placówki,

e) pełniącego funkcję zaplecza niezbędnego do prowadzenia poszczególnych form agroterapii;

2) został przedłożony program agroterapii;

3) operacja nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą.

8. W zakresie start KŁŻ pomoc przyznaje się, jeżeli operacja:

1) polega na organizacji KŁŻ;

2) dotyczy wprowadzania do obrotu lub sprzedaży produktów rolnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi lub żywności zawierającej takie produkty, bezpośrednio konsumentom finalnym lub zakładom prowadzącym handel detaliczny bezpośrednio zaopatrującym konsumentów finalnych;

3) jest inwestycją obejmującą koszty związane z przygotowaniem produktów do sprzedaży, konfekcjonowaniem, przechowywaniem, dostarczaniem do klientów, marketingiem;

4) nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;

5) przewiduje promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ przez wykorzystanie:

a) wspólnego logo dla wszystkich producentów oraz produktów objętych projektem oraz wykorzystujących zasoby danego KŁŻ,

b) różnorodnych kanałów komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej (np. aplikacji na urządzenia mobilne, sklepu internetowego, strony internetowej itp.), przy czym warunek nie dotyczy promocji alkoholu.

9. W zakresie rozwój GA pomoc przyznaje się, jeżeli:

1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do rozszerzonej oferty innych usług związanych z pobytem turystów, świadczonych przez rolnika w małym gospodarstwie rolnym, zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 2 ustawy Prawo przedsiębiorców oraz art. 35 ust. 3 ustawy o usługach hotelarskich, lub modernizacji tego gospodarstwa agroturystycznego w celu podniesienia standardu lub poszerzenia świadczonych w nim usług związanych z pobytem turystów;

2) operacja nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;

3) wnioskodawca deklaruje przystąpienie do lokalnej, regionalnej lub ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia WOP;

4) operacja zakłada realizację koncepcji wdrożenia systemu kategoryzacji WBN, poprzez podwyższenie lub poszerzenie zakresu jakości świadczonych usług związanych z pobytem turystów.

10. W zakresie rozwój ZE pomoc przyznaje się, jeżeli:
    1) operacja jest inwestycją polegającą na dostosowaniu małego gospodarstwa rolnego do realizacji co najmniej dwóch dodatkowych celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE, a w przypadku, gdy wnioskodawca realizuje już więcej niż 3 cele edukacyjne określone w standardach OSZE, operacja polega na modernizacji tego gospodarstwa w celu podniesienia standardu świadczonych w nim usług w zakresie realizowanych celów edukacyjnych;
    2) operacja nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;
    3) udokumentowano, iż ZE jest zarejestrowana w OSZE.
11. W zakresie rozwój GO pomoc przyznaje się, jeżeli operacja:
    1) jest inwestycją polegającą na modernizacji małego gospodarstwa rolnego w celu podniesienia standardu świadczonych w nim usług społecznych lub dostosowaniu gospodarstwa do rozszerzonego zakresu usług opiekuńczych świadczonych w małym gospodarstwie (obligatoryjnych lub fakultatywnych);
    2) nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;
    3) przewiduje, że w gospodarstwie opiekuńczym świadczone będą co najmniej usługi w zakresie (usługi obligatoryjne):
        a) agroterapii dla uczestników – realizowanie programu zajęć terapeutycznych i aktywizacyjnych opartych na rolniczym potencjale gospodarstwa,
        b) zajęć grupowych dla uczestników,
        c) pomocy w załatwianiu codziennych spraw uczestników,
        d) pomocy w czynnościach higienicznych,
        e) podawania posiłków i napojów uczestnikom;
    4) usługi w gospodarstwie opiekuńczym mogą być świadczone także w zakresie (usługi fakultatywne):
        a) nieodpłatnego transportu uczestników z i do miejsca zamieszkania oraz w związku z udzielaną pomocą w załatwianiu codziennych spraw,
        b) organizacji zajęć integracyjnych dla rodzin uczestników oraz członków społeczności lokalnej.
12. W zakresie rozwój KŁŻ pomoc przyznaje się, jeżeli operacja:

1) dotyczy wprowadzania do obrotu lub sprzedaży produktów rolnych przeznaczonych do spożycia przez ludzi lub żywności zawierającej takie produkty, bezpośrednio konsumentom finalnym lub zakładom prowadzącym handel detaliczny bezpośrednio zaopatrującym konsumentów finalnych;
2) nie obejmuje kosztów inwestycji w produkcję rolniczą lub przetwórczą;
3) przewiduje spełnienie co najmniej jednego z poniższych warunków:
   a) rozszerzenie współpracy o minimum 5 nowych rolników oraz dostosowanie efektywności KŁŻ do zwiększonej liczby rolników/partnerów w ramach tego KŁŻ,
   b) objęcie sprzedażą nowego asortymentu o cechach lub ilościach wymagających nakładów finansowych na dostosowanie posiadanej infrastruktury,
   c) implementację nowych systemów sprzedaży, rozliczeń finansowych/księgowych,
   d) rozszerzenie kręgu odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ, w tym zastosowanie różnorodnych kanałów komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej (np. aplikacji na urządzenia mobilne, sklepu internetowego, strony internetowej itp.), przy czym warunek nie dotyczy promocji alkoholu;
4) przewiduje zastosowanie wspólnego logo dla wszystkich producentów oraz produktów objętych projektem oraz wykorzystujących zasoby danego KŁŻ.

13. W zakresie przygotowanie koncepcji SV pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) operacja jest realizowana wyłącznie w formule projektu grantowego;
   2) zadania, na których realizację LGD zamierza udzielić grantów polegają na oddolnym wypracowaniu koncepcji SV.
14. W zakresie poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) operacja zakłada, iż jej efekty będą służyły zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej;
   2) infrastruktura będąca efektem tej inwestycji jest ogólnodostępna i niekomercyjna;
   3) koszty całkowite operacji nie przekraczają 1 mln euro.

15. W zakresie kształtowanie świadomości obywatelskiej pomoc przyznaje się, jeżeli operacja:
    1) dotyczy co najmniej jednego z poniższych obszarów:
        a) zrównoważonego rolnictwa,
        b) gospodarki rolno-spożywczej,
        c) zielonej gospodarki lub biogospodarki,
        d) wsparcia rozwoju wiedzy i umiejętności w zakresie innowacyjności, cyfryzacji lub przedsiębiorczości,
        e) wsparcie wzmocnienia odporności cywilnej lokalnych społeczności,
        f) wsparcie działań na rzecz walki z dezinformacją,
        g) wzmacniania programów edukacji liderów życia publicznego lub społecznego,
        h) przeciwdziałania zmianom klimatycznym,
        i) promocji ekonomii społecznej;
    2) nie jest związana z działalnością gospodarczą wnioskodawcy, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, jeśli wnioskodawca taką działalność wykonuje;
    3) nie obejmuje inwestycji dotyczących budowy lub przebudowy, w rozumieniu art. 3 pkt 6 lub 7a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, elementów infrastruktury oraz małej architektury, w rozumieniu art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane.
16. W zakresie włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji pomoc przyznaje się, jeśli operacja nie jest związana z działalnością gospodarczą wnioskodawcy, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, jeśli wnioskodawca taką działalność wykonuje.
17. W zakresie ochrona dziedzictwa kulturowego polskiej wsi pomoc:
    1) na operację, która dotyczy inwestycji w obiekt zabytkowy, przyznaje się, jeżeli wnioskodawca wykaże, iż obiekt jest objęty formą ochrony zabytków (np. jest wpisany do ewidencji zabytków, rejestru zabytków);
    2) przyznaje się, jeśli operacja nie jest związana z działalnością gospodarczą wnioskodawcy, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, jeśli wnioskodawca taką działalność wykonuje.
18. W zakresie ochrona dziedzictwa przyrodniczego polskiej wsi pomoc:

1) na inwestycje dotyczące budowy lub przebudowy, w rozumieniu art. 3 pkt 6 lub 7a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane, elementów infrastruktury oraz małej architektury, w rozumieniu art. 3 pkt 4 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane przyznaje się, jeżeli wnioskodawca wykaże, iż operacja będzie realizowana na obszarze objętym formą ochrony przyrody;
2) przyznaje się, jeżeli operacja nie jest związana z działalnością gospodarczą wnioskodawcy, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, jeśli wnioskodawca taką działalność wykonuje.

19. W zakresie przygotowanie projektów partnerskich pomoc przyznaje się, jeżeli:
1) LGD w swojej LSR przewidziała taką możliwość;
2) wnioskodawca przedłożył umowę intencyjną podpisaną przez wszystkich partnerów, a żaden z partnerów objętych tą umową nie ubiega się o przyznanie pomocy na rzecz podmiotów objętych tą umową;
3) planowany jest co najmniej jeden nabór wniosków, w ramach którego będzie możliwość sfinansowania zadań partnera z obszaru objętego tą LSR w ramach realizacji projektu partnerskiego.

20. Umowa intencyjna jest umową cywilnoprawną, która zawiera:
1) wskazanie wszystkich partnerów biorących udział w przygotowaniu projektu partnerskiego obejmujące nadane im numery EP;
2) opis przygotowania projektu partnerskiego;
3) oświadczenie wszystkich partnerów o chęci współpracy w przygotowywaniu projektu partnerskiego;
4) deklarację wszystkich partnerów o zawarciu w przyszłości umowy partnerstwa w celu realizacji projektu partnerskiego.

IV.3.3. Dodatkowe warunki przedmiotowe obowiązujące dla poszczególnych rodzajów operacji

1. W przypadku operacji w ramach projektu partnerskiego albo operacji realizowanej w partnerstwie pomoc przyznaje się, jeżeli:
1) wnioskodawca przedłożył umowę partnerstwa;
2) wnioskodawca wykazał pozytywną różnicę w efektach realizacji operacji samodzielnie oraz efektach realizacji operacji z partnerem/partnerami.
2. Umowa partnerstwa jest umową cywilnoprawną, która zawiera:
1) cel utworzenia partnerstwa;

2) wskazanie wszystkich partnerów obejmujące nadane im numery EP;
3) opis realizacji projektu partnerskiego albo operacji realizowanej w partnerstwie;
4) wyliczenie odpowiednio zadań/operacji objętych umową partnerstwa ze wskazaniem, który partner jest odpowiedzialny za dane zadanie/operację;
5) zasady ponoszenia odpowiedzialności przez partnerów z tytułu realizowanych zadań/operacji;
6) sposób podejmowania decyzji wewnątrz partnerstwa;
7) postanowienia dotyczące sposobu realizacji celu umowy w przypadku wycofania się partnera/ów.

3. W przypadku operacji realizowanej w partnerstwie umowa partnerstwa zawiera dodatkowo:
   1) wskazanie partnera wiodącego;
   2) zobowiązanie partnerów do upoważnienia partnera wiodącego do wykonywania czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy;
   3) postanowienia dotyczące sposobu podziału wypłaconej pomocy pomiędzy partnerów (procentowy, wg zakresu zadań do wykonania, itp.) oraz sposobu przekazania tej pomocy przez partnera wiodącego pozostałym partnerom;
   4) postanowienia dotyczące sposobu wniesienia zabezpieczenia wykonania zobowiązań umowy o przyznaniu pomocy;
   5) postanowienia dotyczące solidarnej odpowiedzialności finansowej za zrealizowanie operacji;
   6) zasady podziału praw nabytych w trakcie realizacji operacji pomiędzy partnerów.
4. Do zadań partnera wiodącego należy:
   1) wykonywanie czynności w toku postępowania w sprawie przyznania pomocy, w tym złożenie WOPP, udzielanie wyjaśnień, składanie uzupełnień do wniosku;
   2) wykonywanie czynności w toku postępowania w sprawie wypłaty pomocy, w tym złożenie WOP, udzielanie wyjaśnień, składanie uzupełnień do wniosku;
   3) przekazanie otrzymanej pomocy pozostałym partnerom w wysokości wynikającej z postanowień umowy partnerstwa;
   4) przechowywanie dokumentów w okresie związania celem operacji;
   5) reprezentowanie partnerstwa w ramach kontroli prowadzonych przez uprawnione podmioty.

5. W przypadku operacji w ramach projektu partnerskiego umowa partnerstwa zawiera dodatkowo wskazanie partnera koordynującego.
6. Do zadań partnera koordynującego należy:
   1) monitorowanie postępów realizacji poszczególnych zadań realizowanych przez wszystkich partnerów;
   2) weryfikowanie czy działania realizowane przez wszystkich partnerów są zgodne z umową partnerstwa;
   3) zapewnienie sprawnego przepływu informacji pomiędzy wszystkimi partnerami;
   4) usprawnianie współpracy między partnerami;
   5) przygotowanie sprawozdania z realizacji całego projektu, tj. zadań zrealizowanych przez wszystkich partnerów;
   6) zapewnienie prawidłowej realizacji projektu w całym jego zakresie, a nie tylko w ramach pojedynczych umów o przyznaniu pomocy.
7. W przypadku operacji realizowanej w partnerstwie pomoc przyznaje się, jeżeli:
   1) operacja realizowana jest w ramach jednego zakresu wsparcia;
   2) wszyscy wnioskodawcy spełniają warunki podmiotowe przyznania pomocy na operację z tego zakresu wsparcia.
8. Pomocy na operację realizowaną w partnerstwie nie przyznaje się w następujących zakresach wsparcia: start DG, start GA, start ZE, start GO, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE oraz rozwój GO.
9. W przypadku operacji w ramach projektu partnerskiego nie ma możliwości wspólnego ubiegania się o przyznanie pomocy w ramach jednego WOPP przez kilku partnerów. Każdy partner projektu partnerskiego ubiega się o przyznanie pomocy na podstawie odrębnego WOPP obejmującego wyłącznie zadania przypisane temu partnerowi w umowie partnerstwa.
10. Pomocy na operację w ramach projektu partnerskiego nie przyznaje się w następujących zakresach wsparcia: start DG, start GA, start ZE oraz start GO.
11. W zakresie przygotowanie projektów partnerskich oraz w przypadku operacji w ramach projektu partnerskiego wymóg podania numeru EP nie dotyczy partnerów zagranicznych.
12. Pomoc na operację własną LGD przyznaje się, jeżeli:
   1) LGD wykaże, że operacja nie realizuje zadań LGD w ramach komponentu Zarządzanie LSR;
   2) operacja:

a) jest niezbędna do osiągnięcia danego celu/realizacji przedsięwzięcia LSR,
b) realizuje cele publiczne oraz niekomercyjne,
c) spełnia warunki przyznania pomocy dla danego zakresu wsparcia.

13. Pomocy na operację własną LGD nie przyznaje się:
    1) jeżeli operacja jest operacją realizowaną w partnerstwie albo jest operacją w ramach projektu partnerskiego, z wyłączeniem operacji w ramach międzynarodowych projektów partnerskich;
    2) w następujących zakresach wsparcia: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO, rozwój KŁŻ oraz przygotowanie projektów partnerskich innych niż międzynarodowe.
14. Pomoc na projekt grantowy przyznaje się, jeżeli:
    1) w ramach projektu grantowego jest planowane wykonanie co najmniej 2 zadań służących osiągnięciu celu projektu grantowego, a w przypadku projektu grantowego w zakresie przygotowania koncepcji SV – 5 zadań;
    2) zadania planowane do powierzenia grantobiorcom do realizacji są zgodne z dostępnymi w ramach interwencji zakresami wsparcia oraz koszty ich realizacji spełniają warunki kwalifikowalności;
    3) WOPP na projekt grantowy zawiera wskazanie:
        a) jednego przedsięwzięcia, w ramach którego projekt grantowy jest realizowany,
        b) zakresów wsparcia objętych projektem grantowym,
        c) zadań wraz z określeniem:
            - szacowanego kosztu ich realizacji,
            - adekwatnych względem nich zakresów wsparcia,
            - minimalnych wymagań co do sposobu realizacji tych zadań oraz rozliczenia udzielonych grantów,
        d) rodzaju grantobiorców odpowiednich do zadań objętych projektem grantowym,
        e) warunków udzielenia grantów, w tym obowiązku nadania numeru EP każdemu grantobiorcy,
        f) kryteriów wyboru grantobiorców mających zastosowanie w danym projekcie grantowym z katalogu kryteriów zatwierdzonych uprzednio przez SW wraz z procedurą wyboru grantobiorców.

15. Pomocy na projekt grantowy nie przyznaje się w zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO, rozwój KŁŻ oraz przygotowanie projektów partnerskich.

IV.4. Kryteria wyboru operacji oraz zasady ich określania

1. LGD określa kryteria wyboru operacji.
2. Kryteria wyboru operacji mogą mieć charakter:
   1) dostępowy, których spełnienie warunkuje udzielenie wsparcia;
   2) rankingujący, których zastosowanie pozwala ustalić kolejność przysługiwania pomocy.
3. LGD może określić minimum punktowe dla danych kryteriów wyboru operacji.
4. Rekomenduje się LGD zastosowanie co najmniej dwóch poniższych kryteriów wyboru operacji o charakterze rankingującym:
   1) umożliwiających wybór przez LGD najlepszych koncepcji SV, w ramach których projekty będą premiowane, lub premiowanie projektów z każdej koncepcji SV, na przygotowanie której LGD zarezerwowała środki LSR;
   2) zapewniających racjonalne gospodarowanie zasobami lub ograniczających presję na środowisko;
   3) dedykowanych dla mieszkańców obszarów wiejskich, wykluczonych społecznie ze względu na przynależność do zdiagnozowanych w LSR grup w niekorzystnej sytuacji, z wyłączeniem operacji, które realizowane są w zakresie włączenie społeczne seniorów, ludzi młodych lub osób w niekorzystnej sytuacji;
   4) premiujących realizację operacji przez młode kobiety prowadzące lub współprowadzące gospodarstwo rolne w zakresach: start GA, start GO, start ZE, start KŁŻ, rozwój GA, rozwój GO, rozwój ZE oraz rozwój KŁŻ;
   5) premiujących realizację operacji w partnerstwie, z wyłączeniem operacji, które z zasady są realizowane w partnerstwie np. operacje w zakresach start KŁŻ albo rozwój KŁŻ oraz międzynarodowych projektów partnerskich, w których wnioskodawcą jest LGD;
   6) zintegrowanych (łączących różne dziedziny, tematyki, gospodarki, w celu kompleksowego zaspokojenia zdiagnozowanych potrzeb społeczności);
   7) innowacyjnych, gdzie innowacja jest określona na poziomie LSR (z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru);

8) wykorzystujących lokalny potencjał (najlepiej endemiczny), takie jak: zasoby naturalne, w tym przyrodnicze, lokalizacja, dziedzictwo lokalne, w tym kulinarne, popyt na szczególnego rodzaju usługi (np. srebrna gospodarka, usługi opiekuńcze nad dziećmi);
9) zapewniających tworzenie nowych miejsc pracy oraz zatrudnienie na nich pracowników, jeżeli taką deklarację złożył wnioskodawca w celu uzyskania dodatkowych punktów za spełnienie kryteriów wyboru.

5. Jeżeli zastosowanie co najmniej dwóch z kryteriów wyboru operacji, o których mowa w ust. 4, nie jest możliwe, LGD wskazuje racjonalne uzasadnienie ich niezastosowania.
6. Kryteria wyboru operacji muszą być logicznie powiązane ze stwierdzonymi potrzebami, określonymi celami oraz przyjętymi wskaźnikami rezultatu.
7. Kryteria wyboru operacji nie mogą być dyskryminujące ani sprzeczne z warunkami udzielenia pomocy określonymi w przepisach oraz wytycznych podstawowych i szczegółowych mających zastosowanie do realizacji operacji w ramach komponentu Wdrażanie LSR.
8. Kryteriów wyboru operacji nie określa się dla projektów grantowych, przy czym określa się kryteria wyboru grantobiorców do realizacji zadań w ramach projektu grantowego.

V. Wypłata pomocy

1. Pomoc jest wypłacana zgodnie z warunkami określonymi w wytycznych podstawowych.
2. W przypadku nieuwzględnienia w oddzielnym systemie rachunkowości zdarzenia powodującego poniesienie kosztów albo gdy do jego identyfikacji nie wykorzystano odpowiedniego kodu rachunkowego w przypadku operacji finansowanych w formie płatności ryczałtowych kwotę pomocy przysługującą do wypłaty pomniejsza się o 10%.
3. W zakresach: start DG, rozwój DG, start GA, rozwój GA, start ZE, rozwój ZE, start GO, rozwój GO, start KŁŻ oraz rozwój KŁŻ, spośród instrumentów opisanych w rozdziale X wytycznych podstawowych, możliwa jest jedynie zaliczka.
4. W zakresach start DG, start GA, start GO, start ZE, start KŁŻ, w przypadku stwierdzenia finansowania operacji z udziałem innych środków publicznych -

kwotę pomocy do wypłaty pomniejsza się o kwotę wyliczoną na podstawie kosztu kwalifikowalnego danej pozycji zakresu rzeczowego, który został sfinansowany z udziałem innych środków publicznych.

5. W zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ w przypadku niezakończenia realizacji operacji lub niezłożenia wniosku o płatność końcową w terminach wskazanych w umowie o przyznaniu pomocy, kwotę pomocy do wypłaty pomniejsza się o szacunkową wartość niezrealizowanych w terminie pozycji z zakresu rzeczowego.

V.1. Dodatkowe warunki wypłaty pomocy dla poszczególnych zakresów wsparcia

1. W zakresach: start DG, start GA, start GO, start ZE, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój GO, rozwój ZE oraz rozwój KŁŻ pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:
   1) realizuje uproszczony biznesplan;
   2) promuje świadczone przez siebie usługi/produkty oraz publikuje/aktualizuje ich zakres i asortyment.
2. W zakresie start DG pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:
   1) podjął we własnym imieniu działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy ustawy Prawo przedsiębiorców, co potwierdza zgłoszenie do CEIDG;
   2) dokonał zgłoszenia do ubezpieczenia emerytalnego, ubezpieczeń rentowych i ubezpieczenia wypadkowego na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych z tytułu wykonywania tej działalności, jeżeli osoba ta nie była objęta tym ubezpieczeniem lub ubezpieczeniem społecznym rolników.
3. W zakresie start GA pomoc wypłaca się, jeżeli:
   1) beneficjent będący małżonkiem lub domownikiem rolnika dokonał zgłoszenia do CEIDG;
   2) obiekty, w których świadczone są usługi hotelarskie, zostały zgłoszone do ewidencji innych obiektów hotelarskich zgodnie z art. 39 ust. 3 ustawy o usługach hotelarskich;
   3) beneficjent realizuje koncepcję wdrożenia systemu kategoryzacji WBN, tym samym poddał obiekt ocenie kategoryzacji oraz uzyskał zakładaną kategorię WBN, certyfikat i tablicę rekomendacyjną, którą umieścił w widocznym miejscu;

4) beneficjent udokumentował przystąpienie do lokalnej, regionalnej lub ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich nie później niż w dniu złożenia WOP.

4. W zakresie start ZE pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:
   1) dokonał zgłoszenia do CEIDG;
   2) udokumentował przystąpienie do Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków nie później niż w dniu złożenia WOP.
5. W zakresie start GO pomoc wypłaca się, jeżeli:
   1) beneficjent dokonał zgłoszenia do CEIDG;
   2) gospodarstwo w wyniku realizacji operacji spełnia minimalne wymagania, o których mowa w sekcji IV.3.2 ust. 7 niniejszych wytycznych.
6. W zakresie start KŁŻ pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:
   1) zastosował wspólne logo dla wszystkich produktów oraz producentów objętych projektem oraz wykorzystujących zasoby danego KŁŻ;
   2) wykorzystuje różnorodne kanały komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej (np. aplikacji na urządzenia mobilne, sklepu internetowego, strony internetowej), przy czym warunek nie dotyczy promocji alkoholu.
7. W zakresie rozwój GA pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:
   1) realizuje koncepcję wdrożenia systemu kategoryzacji WBN, tj. poddał obiekt ocenie kategoryzacji WBN oraz uzyskał zakładaną kategorię, certyfikat i tablicę rekomendacyjną, którą umieścił w widocznym miejscu;
   2) udokumentował przystąpienie do lokalnej, regionalnej lub ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich.
8. W zakresie rozwój ZE pomoc wypłaca się, jeżeli beneficjent:
   1) jest członkiem Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/Kraków;
   2) dokonał zgłoszenia do CEIDG.
9. W zakresie rozwój GO pomoc wypłaca się, jeżeli:
   1) beneficjent dokonał zgłoszenia do CEIDG;
   2) obiekt spełnia minimalne wymagania, o których mowa w sekcji IV.3.2 ust. 11 niniejszych wytycznych;
   3) beneficjent kontynuuje realizację programu agroterapii.
10. W zakresie rozwój KŁŻ pomoc wypłaca się, jeżeli w wyniku operacji KŁŻ:

1) spełnił co najmniej jeden z poniższych warunków:
   a) rozszerzył współpracę o minimum 5 nowych rolników oraz dostosował efektywności KŁŻ do zwiększonej liczby rolników/partnerów w ramach tego KŁŻ,
   b) objął sprzedażą nowy asortyment o cechach lub ilościach wymagających nakładów finansowych na dostosowanie posiadanej infrastruktury,
   c) zaimplementował nowy system sprzedaży lub rozliczeń finansowych/księgowych,
   d) rozszerzył krąg odbiorców poprzez szerszą promocję produktów wytwarzanych przez członków tego KŁŻ, w tym zastosował różnorodne kanały komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem, co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej (np. aplikacji na urządzenia mobilne, sklepu internetowego, strony internetowej), przy czym warunek nie dotyczy promocji alkoholu;
2) zastosował wspólne logo dla wszystkich produktów oraz producentów objętych projektem oraz wykorzystujących zasoby danego KŁŻ.

11. W zakresie poprawa dostępu do małej infrastruktury publicznej pomoc wypłaca się, jeżeli:
    1) efekty operacji służą zaspokajaniu potrzeb społeczności lokalnej;
    2) infrastruktura będąca efektem tej inwestycji jest ogólnodostępna i niekomercyjna;
    3) koszty całkowite operacji nie przekroczyły 1 mln euro.
12. W zakresie przygotowanie projektów partnerskich pomoc wypłaca się, jeżeli zostanie przedłożona umowa partnerstwa.
13. W zakresach start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, w przypadku rozpoczęcia realizacji uproszczonego biznesplanu przed dniem zawarcia umowy o przyznaniu pomocy, o którym mowa w sekcji IV.3.2 ust. 3 niniejszych wytycznych, kwotę pomocy do wypłaty pomniejsza się o kwotę wyliczoną na podstawie kosztu kwalifikowalnego danej pozycji zakresu rzeczowego, który został sfinansowany przed dniem podpisania umowy.

V.2. Dodatkowe warunki wypłaty pomocy dla szczególnych rodzajów operacji

1. W przypadku operacji realizowanych w partnerstwie pomoc wypłaca się, jeżeli do wniosku o płatność partner wiodący załączył dokumenty potwierdzające jego zobowiązanie do przekazania części pomocy pozostałym partnerom zgodnie z postanowieniami umowy partnerstwa dotyczącymi podziału otrzymanej pomocy pomiędzy partnerów (np. podział procentowy, podział wg zakresu zadań do wykonania) oraz sposobu przekazania tej pomocy przez partnera wiodącego pozostałym partnerom.
2. W przypadku operacji w ramach projektu partnerskiego pomoc wypłaca się, jeżeli został zrealizowany cały projekt partnerski objęty umową partnerstwa, nie tylko zadania objęte jedną umową o przyznaniu pomocy.
3. W przypadku projektów grantowych pomoc wypłaca się, jeżeli:
   1) grantobiorca spełnia podmiotowe warunki przyznania pomocy w zakresie wsparcia, w ramach którego realizuje zadanie w ramach projektu grantowego;
   2) zadanie, na które udzielono grant, zostało zrealizowane zgodnie z przedmiotowymi warunkami przyznania pomocy określonymi dla danego zakresu wsparcia, w ramach którego zadanie jest realizowane;
   3) realizacja zadania spełnia warunki kwalifikowalności określone w wytycznych podstawowych.
4. W przypadku projektów grantowych na przygotowanie koncepcji SV pomoc wypłaca się, jeżeli dodatkowo każda koncepcja SV w ramach projektu grantowego, na którą udzielono grant:
   1) obejmuje obszar zamieszkany przez nie więcej niż 20 tys. mieszkańców, który nie jest objęty inną koncepcją SV, przy czym liczbę mieszkańców określa się na dzień 31 grudnia roku poprzedzającego rok, w którym ogłoszono konkurs na wybór grantobiorców na podstawie wynikowych informacji statystycznych ogłaszanych, udostępnianych lub rozpowszechnionych zgodnie z przepisami o statystyce publicznej;
   2) uwzględniła użycie technologii cyfrowych i telekomunikacyjnych lub pozwala na lepsze wykorzystanie wiedzy;
   3) wykazuje korzyści dla lokalnej społeczności, w szczególności w zakresie poprawy jakości życia, podniesienia jakości usług lokalnych lub

bezpieczeństwa, poszanowania środowiska i klimatu lub rozwiązywania problemów dotyczących niedoinwestowania, starzejącego się społeczeństwa, wyludnienia, niewystarczającej liczby miejsc pracy lub przepaści cyfrowej;

4) nie jest sprzeczna z innymi dokumentami strategicznymi dla obszaru nią objętego, w szczególności z LSR;
5) została przygotowana w partnerstwie co najmniej z jednym podmiotem z obszaru nią objętego;
6) w procesie jej opracowania zapewniono udział różnych podmiotów z obszaru nią objętego, w tym przeprowadzono konsultacje z lokalną społecznością;
7) zawiera w szczególności:
   a) opis procesu opracowania koncepcji, w tym przeprowadzenia konsultacji z lokalną społecznością,
   b) uproszczoną analizę słabych i mocnych stron (SWOT) obszaru objętego tą koncepcją,
   c) plan włączenia społeczności w późniejszą ewentualną realizację tej koncepcji, z uwzględnieniem roli sołtysa lub rady sołeckiej w tym procesie,
   d) listę projektów, które będą się składać na realizację tej koncepcji, uwzględniających komponent cyfrowy, środowiskowy lub klimatyczny.

VI. Zobowiązania w okresie związania celem

1. Zobowiązania w okresie związania celem zostały określone w wytycznych podstawowych i niniejszych wytycznych.
2. W okresie związania celem beneficjent zobowiązuje się w szczególności do:
   1) utrzymania zrealizowanej inwestycji co najmniej w okresie 5 lat od dnia wypłaty pomocy, z wyjątkiem operacji realizowanych:
      a) w zakresach start GA, start ZE, start GO, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO – dla których okres ten wynosi 3 lata od dnia wypłaty pomocy,
      b) w zakresie start DG – dla którego okres ten wynosi 2 lata od dnia wypłaty pomocy;
   2) prowadzenia działalności, na którą została przyznana pomoc w okresie 5 lat od dnia wypłaty pomocy, z wyjątkiem operacji realizowanych:
      a) w zakresach start GA, start ZE, start GO, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO – dla których okres ten wynosi 3 lata od dnia wypłaty pomocy;

b) w zakresie start DG – dla którego okres ten wynosi 2 lata od dnia wypłaty pomocy.

3. Do pozostałych zobowiązań beneficjenta, o których mowa w wytycznych podstawowych w rozdziale XI ust. 1, stosuje się terminy wskazane w ust. 2.
4. Do okresu prowadzenia działalności, na którą została przyznana pomoc, nie wlicza się okresów jej zawieszenia.
5. O zawieszeniu prowadzonej działalności, na którą została przyznana pomoc beneficjent informuje SW.
6. SW uzgadnia zmiany w taki sposób, by realizacja zobowiązania, o którym mowa w ust. 2 pkt 2, na którą została przyznana pomoc, nastąpiła nie później niż do dnia upływu:
   1) 3 lat od dnia wypłaty pomocy w przypadku zakresu start DG,
   2) 5 lat w pozostałych przypadkach.
7. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresie start DG albo rozwój DG, beneficjent zobowiązuje się do osiągnięcia co najmniej 30% docelowego zakładanego w biznesplanie ilościowego lub wartościowego poziomu sprzedaży produktów lub usług do dnia, w którym upłynie pełny rok obrachunkowy od dnia wypłaty pomocy.
8. Do terminu, o którym mowa w ust. 7, nie wlicza się okresów zawieszenia prowadzonej działalności, na którą została przyznana pomoc.
9. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO albo rozwój KŁŻ, beneficjent w okresie związania celem zobowiązuje się do:
   1) prowadzenia ewidencji odpowiednio świadczonych usług lub sprzedaży produktów rolnych;
   2) bieżącego informowania o świadczonych usługach i ich zakresie lub asortymencie poprzez ogólnodostępne środki przekazu;
   3) informowania SW o realizacji biznesplanu, w ramach operacji, na którą została udzielona pomoc na 3 miesiące przed upływem ostatniego roku okresu związania celem.
10. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresie start GA albo rozwój GA, beneficjent w okresie związania celem zobowiązuje się do:
    1) kontynuowania członkostwa w lokalnej, regionalnej lub ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich;

2) poddania się inspekcjom kontrolnym prowadzonym przez PFTW,,GG'';
3) utrzymania co najmniej uzyskanej kategorii WBN.

11. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresie start ZE albo rozwój ZE, beneficjent w okresie związania celem zobowiązuje się do:
    1) realizacji wybranych celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE;
    2) kontynuowania członkostwa w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/ Kraków.
12. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresie start GO albo rozwój GO, beneficjent w okresie związania celem zobowiązuje się do kontynuacji realizacji programu agroterapii.
13. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresie start KŁŻ, beneficjent w okresie związania celem zobowiązuje się do:
    1) dalszego stosowania wspólnego loga;
    2) wykorzystywania różnorodnych kanałów komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej.
14. W przypadku gdy pomoc przyznaje się w zakresie rozwój KŁŻ, beneficjent w okresie związania celem zobowiązuje się do:
    1) dalszego stosowania wspólnego loga;
    2) dalszego spełniania co najmniej jednego warunku spośród tych, o których mowa w podrozdziale V.1 ust. 10.
15. W przypadku ustalenia przez LGD rankingujących kryteriów wyboru o charakterze deklaratywnym oraz złożenia przez wnioskodawcę deklaracji realizacji czynności ocenianych tymi kryteriami, umowa o przyznaniu pomocy zawiera zobowiązanie do realizacji tych deklaracji przez beneficjenta. Zmiana umowy w tym zakresie jest możliwa tylko w przypadku, gdy w wyniku ponownej oceny operacji po wprowadzeniu do niej zmian i ponownej ocenie kryteriami wyboru operacji, operacja ta nadal mieści się na liście operacji wybranych oraz w limicie dostępnych środków.
16. W przypadku gdy pomoc została udzielona na projekt grantowy, umowa o przyznaniu pomocy zawiera zobowiązanie LGD do archiwizowania na stronie internetowej LGD wszystkich ogłoszeń dotyczących otwartych konkursów na wybór grantobiorców w ramach perspektywy 2023-2027 do dnia upływu 5 lat od dnia

wypłaty pomocy LGD na dany projekt grantowy. Podgląd treści tych ogłoszeń powinien być możliwy przez każdy podmiot odwiedzający stronę internetową danej LGD.

17. W przypadku gdy pomoc została przyznana beneficjentom na operację realizowaną w partnerstwie albo operację w ramach projektu partnerskiego, beneficjenci zobowiązują się do niedokonywania zmian w składzie partnerstwa bez zgody SW w okresie realizacji operacji oraz okresie związania celem.
18. Zobowiązania beneficjentów będących podmiotami wchodzącymi w skład partnerstwa określone w umowie partnerstwa są zobowiązaniami solidarnymi.

VII. Zwrot wypłaconej pomocy

1. Warunki zwrotu pomocy zostały określone w wytycznych podstawowych.
2. W zakresach: start DG, start GA, start ZE, start GO, start KŁŻ, rozwój DG, rozwój GA, rozwój ZE, rozwój GO albo rozwój KŁŻ, jeżeli beneficjent:
   1) nie prowadził ewidencji odpowiednio świadczonych usług lub sprzedaży produktów rolnych – zwrotowi podlega 5% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok, w którym nie prowadzono tej ewidencji;
   2) na bieżąco nie informował o świadczonych usługach i ich zakresie lub asortymencie poprzez ogólnodostępne środki przekazu - zwrotowi podlega 3% wypłaconej kwoty pomocy za każdy rok, w którym nie prowadził akcji informacyjnej w tym zakresie;
   3) nie poinformował SW o realizacji biznesplanu, w ramach operacji, na którą została udzielona pomoc, na 3 miesiące przed upływem ostatniego roku okresu związania celem – zwrotowi podlega 0,5% wypłaconej pomocy.
3. W zakresach:
   1) start DG albo rozwój DG, jeżeli beneficjent nie osiągnie co najmniej 30% docelowego zakładanego w uproszczonym biznesplanie ilościowego lub wartościowego poziomu sprzedaży produktów lub usług do dnia, w którym upłynie pełny rok obrachunkowy od dnia wypłaty pomocy - zwrotowi podlega 100% wypłaconej pomocy;
   2) start GA albo rozwój GA, jeżeli beneficjent:

a) zaprzestał członkostwa w lokalnej, regionalnej lub ogólnopolskiej organizacji zrzeszającej kwaterodawców wiejskich – zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie,
b) nie poddał się inspekcjom kontrolnym prowadzonym przez PFTW,,GG'' - zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie,
c) utracił kategorię WBN, którą otrzymał (jeżeli jest niższa) zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie;

4. W zakresie:
1) start ZE, jeżeli beneficjent:
a) nie realizował wybranych celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE, zwrotowi podlega 10% kwoty pomocy za każdy nierealizowany cel,
b) nie kontynuował członkostwa w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/ Kraków - zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie;
2) rozwój ZE, jeżeli beneficjent:
a) nie realizował wybranych celów edukacyjnych, o których mowa w standardach OSZE, zwrotowi podlega 10% kwoty pomocy za każdy nierealizowany cel,
b) nie kontynuował członkostwa w Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych prowadzonej przez CDR O/ Kraków - zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie;
3) start GO albo rozwój GO, jeżeli beneficjent nie kontynuował realizacji programu agroterapii - zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie;
4) start KŁŻ, jeżeli beneficjent zaprzestał:
a) stosowania wspólnego loga – zwrotowi podlega 5% wypłaconej pomocy,
b) wykorzystywania różnorodnych kanałów komunikacji z konsumentem, ze szczególnym uwzględnieniem co najmniej dwóch kanałów komunikacji cyfrowej – zwrotowi podlega 5% wypłaconej pomocy;
5) rozwój KŁŻ, jeżeli beneficjent zaprzestał:
a) stosowania wspólnego loga – zwrotowi podlega 5% wypłaconej pomocy,

b) realizacji co najmniej jednego warunku, o którym mowa w podrozdziale V.1 ust. 10 niniejszych wytycznych - zwrotowi podlega kwota pomocy proporcjonalna do okresu, w którym nie spełniono wymagań w tym zakresie;

5. Operacje realizowane w partnerstwie albo operacje w ramach projektu partnerskiego – jeżeli beneficjenci dokonali zmian w składzie partnerstwa bez zgody SW – zwrotowi podlega 20% kwoty pomocy za każdego zmienionego partnera.

Załącznik - Standardy Ogólnopolskiej Sieci Zagród Edukacyjnych

1. Zgodnie z koncepcją zatwierdzoną przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi w listopadzie 2011 roku oraz wdrażaną przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie, Oddział w Krakowie (CDR O/Kraków), „Zagroda edukacyjna" to obiekt:
   1) zlokalizowany na obszarach wiejskich;
   2) prowadzony przez mieszkańca wsi[1];
   3) przyjmujący dzieci i młodzież w ramach programów szkolnych i aktywności pozaszkolnej;
   4) posiadający i prezentujący zwierzęta gospodarskie albo uprawy rolnicze;
   5) realizujący przynajmniej dwa cele edukacyjne spośród niżej wymienionych:
      a) edukacja w zakresie produkcji roślinnej,
      b) edukacja w zakresie produkcji zwierzęcej,
      c) edukacja w zakresie przetwórstwa płodów rolnych,
      d) edukacja w zakresie świadomości ekologicznej i konsumenckiej,
      e) edukacja w zakresie dziedzictwa kultury materialnej wsi, tradycyjnych zawodów, rękodzieła i twórczości ludowej.
2. Obiekt powinien posiadać zwierzęta gospodarskie lub uprawy rolnicze przeznaczone do prezentacji dla grup dzieci i młodzieży przyjmowanych w ramach programów szkolnych i pozaszkolnych lub udostępniane jako atrakcja turystyczna dla rodzin z dziećmi i dorosłych podróżujących indywidualnie.
3. Minimalny obligatoryjnym warunkiem technicznym jest posiadanie zadaszonego miejsca do prowadzenia zajęć i udostępnienie toalet dla uczestników zajęć oraz spełnienie określonych prawem warunków bezpieczeństwa.

[1] W interwencji I.13.1 PS WPR komponent Wdrażanie LSR zakres nr 2 dotyczy mieszkańca wsi posiadającego gospodarstwo rolne, w którym prowadzona jest działalność rolnicza.